

VN/4838/2022

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25041/2020

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto valtiovarainministeriölle henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevista säädösehdotuksista ja muista ehdotuksista

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainministeriölle hallituksen esityksestä henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevista säädös- ja muista ehdotuksista. Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että henkilötunnuksen uudistamisen ja riittävyyden varmistamisen yhteydessä on erittäin järkevää samalla lisätä tunnuksen avulla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä edistää tietosuojaa ja tietojen minimointiperiaatetta.

Tane kannattaa esitystä sukupuolineutraalista henkilötunnuksesta ja kiittää pyrkimyksestä sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Henkilötunnus on tarkoitettu ensisijaisesti yksilöintivälineeksi erottamaan esimerkiksi samannimiset henkilöt toisistaan. Kuten hallituksen esityksessä tuodaan ilmi, kulkee tieto henkilön oikeudellisesta sukupuolesta nykymuotoisen henkilötunnuksen rakenteen mukana kaikissa niissä tilanteissa, joissa ihmisiä on tarpeen yksilöidä henkilötunnuksen avulla riippumatta siitä, onko sukupuolitiedon käsittelyllä kyseisessä palvelussa aitoa tarvetta.

Hallituksen esityksessä tuodaan selkeästi esiin tilanteita, joissa nykymuotoinen sukupuoliutettu henkilötunnus voi hankaloittaa henkilöiden elämää tai jopa lisätä syrjinnän uhkaa.

Kuten esityksessä todetaan, saattaa henkilötunnukseen sisältyvä sukupuoliutieto altistaa henkilön syrjinnälle mm. työnhakutilanteissa ja muissa vastaavissa tilanteissa sekä vaikeuttaa sellaisten henkilöiden elämää, jotka ovat korjanneet oikeudellista sukupuoltaan, tai joiden sukupuolen ilmaisu tai sukupuoli-identiteetti eivät vastaa henkilötunnuksessa näkyvää sukupuolimerkintää.

Esitetty uudistus henkilötunnuksen sukupuolineutraaliudesta on kannatettava. Se lisää tietosuojaa ja on tietojen minimointiperiaatteen mukainen. Sukupuolineutraali tunnus parantaisi myös intersukupuolisten lasten asemaa, sillä lapselle olisi syntymästä saakka mahdollista antaa yksilöivä henkilötunnus ilman, että se sisältäisi merkintää binäärisestä sukupuolesta. Näin vältyttäisiin tarpeesta mahdollisesti muuttaa henkilötunnusta myöhemmin.

Tane pitää tärkeänä myös sitä, että sukupuoltaan korjaavalla henkilöllä olisi jatkossa nykytilaa vastaavasti oikeus halutessaan saada sukupuolen vahvistamisen perusteella uusi henkilötunnus, jonka yksilönumero annettaisiin nykykäytännön mukaisesti miehille parittomana ja naisille parillisena, jotta tieto henkilön mahdollisesta sukupuolen korjauksesta ei olisi pääteltävissä henkilötunnuksesta. Muussa tapauksessa esitetty uudistus saattaisi jopa heikentää transihmisten asemaa ja yksityisyyden suojaa nykyisestään.

Henkilötunnuksen uudistamisella ei ole vaikutusta oikeudellisten sukupuolten määrään ja esityksessä todetaan, että mahdollisesta kolmannen tai useamman sukupuolikategorian käyttöönotosta olisi päätettävä erikseen. **Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannustaakin tulevaisuudessa selvittämään itsemääräämisoikeutta kunnioittavia toteuttamisvaihtoehtoja ei-binääristen henkilöiden oikeudellisen sukupuolen vahvistamisen mahdollistamiseksi.**

Jirka Hakala
puheenjohtaja
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Hannele Varsa
pääsihteeri
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta